

ILMIY AXBOROTNOMA

№ 5, 2025

НАУЧНЫЙ ВЕСТНИК * SCIENTIFIC BULLETIN

BUXORO PSIXOLOGIYA VA
XORIJIY TILLAR INSTITUTI

ILMIY AXBOROTNOMASI

ISSN 3030-3710 (P)
ISSN 3030-3095 (E)

№ 5, 2025

<http://buxpxti.uz>

Salimov G'ayrat Muxamedovich
Buxoro davlat universiteti professori pedagogika fanlari nomzodi
E-mail: g.m.salimov@buxdu.uz

MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA "ILM YO'LI" DAVLAT DASURI ORQALI BIOFEEDBACKS O'YINLARINI O'RNI

Anotatsiya. Ushbu maqolada "Ilm yo'li" davlat dasturi davlatlar ilmiy tadqiqotlarning sifati va natijaliligini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va mutaxassislar tayyorlash sohasida katta e'tibor qaratilgan. Bundan tashqari "biofeedback" o'yinlari maktabgacha ta'lim tizimida bolalarning jismoniy tarbiyasini tashkil etish, ularni jismoniy faollikka ilhomlantirish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish muhim vazifa ekanligi, intellektual rivojlanishi, jismoniy rivojlanishi, axloqiy va emotsional rivojlanishi, ta'limga qiziqish uyg'otish, kreativlikni rivojlantirishi va o'yinlar haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'lar: maktabgacha ta'lim, jismoniy faollik, jismoniy tarbiya, sog'lom turmush tarzi, didaktik o'yinlar, ochiq o'yinlar.

ИГРЫ БИОФЕЭДБАКС В ДОШКОЛЬНЫХ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ ОРГАНИЗАЦИЯХ ГОСУДАРСТВЕННУЮ ПРОГРАММУ «ПУТЬ НАУКИ»

Аннотация. В данной статье государственная программа «Путь науки» направлена на повышение качества и эффективности научных исследований, внедрение инновационных технологий, подготовку специалистов. Кроме того, игры с «биологической обратной связью» являются важной задачей организации физического воспитания детей в системе дошкольного образования, привития им физической активности и формирования здорового образа жизни, интеллектуального развития, физического развития, морально-эмоционального развития, интереса к учебе, развития творческих способностей и игр.

Ключевые слова: дошкольного образования, двигательная активность, физическое воспитание, здоровый образ жизни, дидактические игры, подвижные игры.

REPLACEMENT OF BIOSOFFEEDBACK GAMES IN SCHOOL EDUCATIONAL ORGANIZATIONS THROUGH THE STATE PROGRAM "PATH OF SCIENCE"

Abstract. In this article, the state program "Path of Science" is aimed at improving the quality and effectiveness of scientific research, introducing innovative technologies, training specialists. In addition, games with "biofeedback" are an important task of organizing physical education of children in the preschool education system, instilling in them physical activity and the formation of a healthy lifestyle, intellectual development, physical development, moral and emotional development, interest in learning, development of creative abilities and games.

Key words: preschool education system, physical activity, physical education, healthy lifestyle, didactic games, outdoor games.

Kirish. "Ilm yo'li" davlat dasturi 2021-yil 8-aprel kuni O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoniga asosan tasdiqlangan. Ushbu dastur 2021–2030 yillarga mo'ljallangan bo'lib, O'zbekistonda ilmiy-tadqiqot ishlarni rivojlantirish, yangi texnologiyalar va innovativ yondashuvlarni joriy etishga qaratilgan. Shu munosabat bilan "Ilm yo'li" - bu O'zbekistonning ilmiy-taxassusiy sohasini rivojlantirishga qaratilgan strategik yo'nalish bo'lib, xorijiy ekspertlar va mutaxassislar ishtirokida ishlab chiqilgan. Ushbu loyiha asosan o'zida davlatning ilmiy va innovatsion salohiyatini oshirish, ta'lim va tadqiqotlarning sifatini yaxshilash maqsadida yo'lga qo'yilgan. Maktabgacha ta'lim vazirligi xorijiy mamlakatlar va xalqaro tashkilotlar bilan ikki tomonlama hamkorlikni mustahkamlamoqda. O'tgan davr mobaynida mamlakatimizda maktabgacha

ta'lim tizimini rivojlantirishga qaratilgan 80 ga yaqin memorandum hamda kelishuv imzolangan buning tasdig'idir.

Jumladan, tegishli yo'nalishda Janubiy Koreya, Xitoy, AQSH, Rossiya, Yaponiya, Singapur, Turkiya, Belarus kabi davlatlar hamda Jahon banki guruhi, Unisef, Unesco, Koica, Jica, Tika, Saudiya taraqqiyot jamg'armasi, "Mercy Corps", "Rossotrudnichestvo" singari ko'plab xalqaro moliya institutlari va tashkilotlar bilan hamkorlik yo'lga qo'yilgan. Bu davlatlar ilmiy tadqiqotlarning sifati va natijaliligini oshirish, innovatsion texnologiyalarni joriy qilish va mutaxassislar tayyorlash sohasida katta e'tibor qaratilgan.

"Ilm yo'li" davlat dasturi, maxsus belgilangan maqsad va vazifalar orqali, maktabgacha ta'limni modernizatsiya qilish, hamda unda ilg'or pedagogik va metodik yondashuvlarni joriy etishga qaratilgan muhim dasturlardan biridir. Bu dasturning maktabgacha ta'limdagi ahamiyati juda katta pedagogik jarayonning sifatini oshirish: "Ilm yo'li" dasturi pedagoglar uchun yangi metodikalarni kiritish, ta'limning mazmuni va usullarini yaxshilash, shuningdek, maktabgacha ta'limda zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanishni ta'minlaydi. Bu, o'z navbatida, bolalarning ijodiy va intellektual salohiyatini rivojlantirishga yordam beradi. Maktabgacha ta'lim tiimlarini modernizatsiya qilish orqali, yangi muammolarga yechim topish, ta'lim tizimining barqarorligini ta'minlashga katta hissa qo'shadi. Bu dastur, maktabgacha ta'lim tizimlarining infratuzilmasi va u yerdagi o'quv jarayonlarini yaxshilashga qaratilgan. "Ilm yo'li" dasturi, barcha bolalar uchun, jumladan, maxsus ta'limga muhtoj bolalar uchun qulay sharoitlarni yaratishga ko'maklashadi. Bu, ta'limdagi barobarlikni ta'minlash va bolalarning barcha imkoniyatlardan foydalanishini qamrab olish uchun muhim ahamiyatga ega. Dasturda yoshlarga zamonaviy ilm-fan, texnologiyalar va ijtimoiy va axloqiy qadriyatlar bo'yicha bilimlar berishga alohida e'tibor qaratiladi. Bu bolalarning ilmiy va ijodiy salohiyatini rivojlantirishga yordam beradi, ularni faol va mas'ul jamiyat a'zolari sifatida tarbiyalashga qaratilgan. Maktabgacha ta'lim tizimining yanada rivojlanishi orqali, kelajakda mamlakatning ilmiy va iqtisodiy taraqqiyotiga katta ta'sir ko'rsatiladi. Bolalarning erta ta'limi ularning uzoq muddatdagi shaxs va jamiyatga bo'lgan ta'sirini belgilaydi. Shu tariqa, "Ilm yo'li" davlat dasturi maktabgacha ta'lim sohasida ilg'or o'sish, innovatsiyalar va yangi metodologiyalarni joriy qilish uchun muhim hisoblanadi.

Metod. Maktabgacha ta'lim, bolalarning fizik, intellektual va ijtimoiy taraqqiyotida muhim rol o'ynaydi. Bu davrda bolalarning jismoniy tarbiyasini tashkil etish, ularni jismoniy faollikka ilhomlantirish va sog'lom turmush tarzini shakllantirish muhim vazifa hisoblanadi. Shuningdek, texnologiyalarning rivoji maktabgacha ta'lim sohasida yangi metodlar va vositalarni joriy etish imkoniyatlarini yaratmoqda. Bulardan biri biofeedback o'yinlarini jismoniy mashg'ulotlarda qo'llashdir.

Bu yosh avlodga asosiy bilimlar, ko'nikmalar va munosabatlarni shakllantirishga qaratilgan.

Maktabgacha ta'lim tashkilotining asosiy maqsadi bolalarning intellektual, jismoniy va axloqiy rivojlanishini ta'minlash, ularga ijtimoiy muhitga moslashish, o'z his-tuyg'ularini izchil izohlash va ularni boshqarish, turli xil bilimlar va ko'nikmalarga ega bo'lishlariga yordam berishdan iborat

Intellektual rivojlanishni ta'minlash: Bolalarga asosiy ta'limga tayyorgarlik ko'rish, ularning diqqatini va xotirasini rivojlantirish.

1. Jismoniy rivojlanish: Bola organizmining fizik holatiga ahamiyat berish, jismoniy tarbiya orqali motorika va harakat koordinatsiyasini yaxshilash.

2. Axloqiy va emotsional rivojlanish: Bolalarga axloqiy qadriyatlar, e'tibor va his-tuyg'ularini rivojlantirish, muammolarni hal qilish qobiliyatini oshirish.

3. Ijtimoiylashtirish: Bolalarning ijtimoiy malaka va ko'nikmalarini shakllantirish, u yerda ishlash va boshqalar bilan munosabatda bo'lishni o'rganish.

4. Ta'limga qiziqish uyg'otish: Bolada o'qishga va olamga qiziqishni uyg'otish, ularga yangi bilimlar olishga intilishni qo'zg'atish.

5. Kreativlikni rivojlantirish: Bolalarning yangicha fikrlash va kreativlik qobiliyatlarini rivojlantirish.

Maktabgacha ta'lim tiimida bolalarni tarbiyalashning asosiy bosqichi bo'lib, ularni kelgusi hayotga tayyorlashda muhim rol o'ynaydi. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun "biofeedback"

o'yinlari ularning hissiy va jismoniy rivojlanishiga uchun samarali vositadir. Ular bolalarga o'z his-tuyg'ularini boshqarishni, dam olishni va diqqatni jamlashni o'rganishga yordam beradi. Ushbu o'yinlar odatda fiziologik monitoring elementlarini o'z ichiga oladi, bu bolalarga real vaqtda o'z reaksiyalarini ko'rish va nazorat qilish imkonini beradi.

Maktabgacha yoshda bolaning har tomonlama rivojlanishiga qaratilgan didaktik va ochiq o'yinlar ham keng qo'llaniladi. Didaktik o'yinlar kognitiv qobiliyatlarni shakllantirishga, dunyoqarashni kengaytirishga va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Ochiq o'yinlar, o'z navbatida, jismoniy salomatlikni mustahkamlaydi, harakatlarni muvofiqlashtirishni rivojlantiradi. Shularni nazarga tutgan holda maktabgacha ta'lim tizimida jismoniy mashg'ulotlarda "biofeedback" o'yinlar tashkil etishga qaratmoqchimiz.

"Mindball" - bu haqiqiy obyekt, stol bo'lgan duyl o'yini, unda to'p kamroq bo'shashgan o'yinchi tomon harakatlanadi. To'p darvozaga etib kelganida, to'pni kiritgan o'yinchi ochko oladi. Ayni paytda dunyo bo'ylab ushbu o'yinning 260 dan ortiq nusxalari mavjud, lekin asosan ilmiy markazlarda. Ushbu o'yindagi raqobat kuchli motivator bo'lishi mumkin, ammo bu hali ham muhim kamchilikka ega, chunki fikr-mulohazalar o'yinchi uchun unchalik aniq emas, chunki siz ajoyib darajada bo'shashishingiz mumkin yoki siz zo'rg'a bo'shashishingiz va agar u bir oz ko'proq diqqatini jamlasa, raqibingizni mag'lub etishingiz mumkin va ikkinchi o'yinchidan alohida holatda qanchalik yaxshi ishlayotganingizni tushunishning iloji yo'q.

"Rangli nafas": Bolalarga nafas olish va uning ta'sirini tushunish.

Bolalarga turli ranglardagi tasvirlar (masalan, havo sharlari) ko'rsatiladi. Bolalar har bir nafas olishda ranglar o'zgarishi kerak. Har nafas olish va nafas chiqarishda bola tasvirni kuzatib, uning rangini to'g'ri tanlashi kerak.

"Uyg'oq bola": Diqqatni kuchaytirish va e'tiborni jalb qilish.

Bola ekrandagi obyektlardan birini tanlashi va uning ko'rsatgan yordamchisiga e'tibor qaratishi kerak. Har bir to'g'ri tanlangan obyekt uchun ularga ilova etiladigan tasvirlar yoki ranglar bo'ladi.

"Taqsimlangan nafas": Balansli nafas olishga yordam berish.

Bolalarga nafas olishning qadamlari ko'rsatiladi (nafas olish, ikki soniya to'xtash, nafasni chiqarish). Ushbu harakatlarning har biri ekranda animatsiya orqali ko'rsatiladi va bola har qadamda tasvirni kundalik hayotga muvofiqlashtirishi kerak.

"Quloqlar va mushaklar" Mushaklarni boshqarish va kuchlanishni kamaytirish.

Bola ekrandagi "quloq" yoki "mushaklar" tasvirlariga diqqat qilish orqali o'z mushaklarini boshqarishga harakat qiladi. Bolalarga turli jismonan yordamchi harakatlar (masalan, orqaga burilish yoki qo'lni o'zgartish) ko'rsatiladi va ular o'sha harakatlarni o'yin orqali amalga oshirishadi.

Xulosa. Maktabgacha yoshdagi bolalar uchun biofeedback o'yinlari ularning hissiy va jismoniy rivojlanishiga uchun samarali vositadir. Ular bolalarga o'z his-tuyg'ularini boshqarishni, dam olishni va diqqatni jamlashni o'rganishga yordam beradi. Ushbu o'yinlar odatda fiziologik monitoring elementlarini o'z ichiga oladi, bu bolalarga real vaqtda o'z reaksiyalarini ko'rish va nazorat qilish imkonini beradi.

Maktabgacha yoshda bolaning har tomonlama rivojlanishiga qaratilgan didaktik va ochiq o'yinlar ham keng qo'llaniladi. Didaktik o'yinlar kognitiv qobiliyatlarni shakllantirishga, dunyoqarashni kengaytirishga va mantiqiy fikrlashni rivojlantirishga yordam beradi. Ochiq o'yinlar, o'z navbatida, jismoniy salomatlikni mustahkamlashda, harakatlarni muvofiqlashtirishni rivojlantirish va samarali amalga oshirilishi bolalarning umumiy ta'limga bo'lgan qiziqishini oshirishga, ularning ijodiy va intellektual salohiyatini rivojlantirishga, shuningdek, pedagogik sifatni yanada yaxshilashga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati.

1. Mirziyoyev Sh.M. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining Farmoni "Ilm yo'li" davlat dasturi 2021-yil 8-aprel kuni
2. Xoxlov V., Robin A. O primeneni biologicheskoy obratnoy svyazi v igrax, 2014
3. Salimov G'.M. Sog'lom turmush tarzining asosiy omillari.// "Science and education scientific" journal . issn 2181-0842 volume 3, issue 4-april 2022.

	Пространственная ориентация «центр–периферия» в исламской мультимодальной коммуникации
268	Якубова Гульхаё Эркиновна Методы оказания психологической помощи подросткам с использованием технологий искусственного интеллекта
	13.00.00 – PEDAGOGIKA
273	Hakimova Mexriniso Homitovna Boshlang'ich sinf matematika darslarida interfaol metodlardan foydalanish afzalliklari
278	Kenjaboyev Abdusalim Talabalarda kreativ kompetentlikni rivojlantirishning pedagogik shart-sharoitlari
284	Maxmudova Sevara Asatilla qizi Oliy ta'limda nutq o'stirish metodikasi fanini o'qitilishining dolzarb masalalari
291	Pulatova Shahlo Nasreddinova Maktabgacha ta'lim tashkiloti tarbiyachilarida kreativ xususiyatlarni rivojlantirishning ilmiy-nazariy asoslari
295	Saidov Xayrulla Shavkatovich, Ro'ziyeva Inobat G'iyozovna Pedagogik diskursda ingliz va o'zbek tilidagi abbreviaturalarning qo'llanilish tahlili
299	Salimov G'ayrat Muxamedovich Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida "ilm yo'li" davlat dasuri orqali biofeedbacks o'yinlarini o'rni
303	Usmonova Surayyo Pedagoglardagi kasbiy stressni tadqiq etishning amaliy asoslari
307	Xurshida Gubayeva Ismatilla qizi Oliy ta'limda sifatni boshqarish – janubiy koreya o'qitish strategiyalari misolida ta'lim jarayonini optimallashtirish
311	Xushvaqova Gulnoza Rustamovna Kompetensiyaviy yondashuv asosida oilada milliy tarbiyani tashkil etishning pedagogik mexanizmini takomillashtirish
315	Киреева Эльвина Фларитовна Формирование личности педагога-профессионала в системе непрерывного профессионального образования: акмеологический подход
319	Dilmurod Bakiyevich Xujayev “Buxorcha” va “Mavrigi” qo'shiq hamda raqs turkumlari asosida o'quvchilarni ma'naviy – axloqiy tarbiyalash texnologiyasi
324	Mavlonova Gulchehra G'ulomovna Innovatsion ta'lim muhitida bo'lajak boshlang'ich sinf o'qituvchilarining kasbiy-ijodiy faoliyatini rivojlantirish
329	Yo'ldosheva Ma'mura Yo'lchiyevna Matematikani o'rganish jarayonida o'quvchilarning kognitiv qobiliyatlarini hisobga olish
332	Kalekeeva Tamara Turkmenbaevna Bo'lajak Matematika O'qituvchilarining Pedagogik Kontent Bilimlarini Shakllantirish: Didaktik Yondashuvlar
337	Алламбергенова Бахаргуль Кудайбергеновна Игровые методы с использованием икт на уроках иностранного языка в средней школе
	10.00.00 – FILOLOGIYA
341	Haydarov Anvar Askarovich, Yodgorova Maftuna Ulug'bekovna